

S. Sayısı : 23

Şehir ve kasabalarda mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri teşkili hakkında kanun lâyihası ve Maliye ve Dahiliye Encümenleri mazbataları (1/25)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar Dairesi Müdürlüğü

Sayı : 6/850

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Şehir ve kasabalarda mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri teşkili hakkında Dahiliye Vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 16. III. 1943 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesıyla birlikte sunulmuştur.

Başvekil

Ş. Saracoğlu

Mucip sebepler lâyihası

Belediye teşkilâtı olan yerlerde mahalle muhtarlıkları ve ihtiyar heyetlerinin ilgası üzerine bu teşkilâtla bir çok muhtelif kanunlarla verilen vazifeler, ilgaya mütedair kanuna müsteniden tanzim olunan 1 Kânunuevvel 1933 tarihli nizamname ile birer birer sayılarak alâkasına göre belediyelere, zabıtaya ve diğer Devlet dairelerine ve bazıları da mahallenin bütün sakinlerine taksim ve tevzi edilmiştir.

Bilhassa büyük şehirlerde bu vazifeleri yapmak için belediyelerce tâyin edilen ve mümessil adıyla de söylenen halk işleri memurlarının ve zabitanın bu hususta âzami mesai sarfetmelerine rağmen arzu edilen bir derecede yapmakta müşküllere uğradığı görülmektedir. Bilhassa nizamnamenin bir mahallenin sakinlerine bıraktığı vazifelerini muntazaman yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

Bu sebeple ilga edilen muhtarlık teşkilâtının vücade getirdiği idare boşluğunu bu teşkilâtın yeniden ihyası suretiyle doldurmak bu dokuz senelik tecrübeden sonra zaruri görülmüş ve bu kanun lâyihası bu sebeple tanzim olunmuştur.

Maliye Encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Maliye Encümeni

Esas No. 1/25

Karar No. 14

10 . VII . 1943

Yüksek Reisliğe

Şehir ve kasabalarda mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri teşkili hakkında İcra Vekilleri Heyetince Yüksek Meclise sunulan, Dahiliye Encümenince değişikliklerle kabul olunan kanun lâyihası ve ilişkileri, Encümenimize havale

buyurulmakla kısmen Dahiliye Müsteşarı ve hukuk müşaviri ve kısmen de Dahiliye Müsteşar Muavini hazır oldukları halde müzakere edildi.

Kanun lâyihası, ilga edilen muhtarlık teşki-

lâtnın idarî hayatımızda bir boşluk vücade getirdiği mucip sebebine dayanmakta ve Dahiliye Encümenince de aynı sebeple kabul dilmiş bulunmaktadır. Mahalle muhtar ve ihtiyar heyetlerinin kurulması, sözü geçen idarî boşluğu doldurmağa yarayacak çarelerden biri olacağı mü-lâhazasıyla Encümenimizce de esas itibariyle muvafık görülmüş, şu kadar ki teşkilâta yeni icaplara uygun bir şekil verilmek maksadiyle maddeler üzerinde değişiklikler yapılmıştır. Şöyle ki:

Bahsi geçen idarî boşluğun daha ziyade büyük şehirlerde hissedildiği Hükümetin mucip sebeplerinden anlaşılmalıdır. Esasen mahdut nüfuslu bir kasabada belediye yanında ayrıca bir mahalle teşkilâtı yapılmasına ihtiyaç bulunmadığı cihetle birinci maddede de, mahalle muhtar ve ihtiyar heyeti teşkilâtı yapılacak kasabalar için asgari bir nüfus haddi kabul edilmiştir.

Bu gibi mahallelerin ne çok az ve ne lüzumundan fazla nüfuslu olmamaları icabedeceğinden İstanbul Mebusu Ziya Karamursal'ın da teklifi nazara alınarak bu hususta birinci maddede bir fıkra ilâvesi uygun görülmüş, ancak burada da miktar zikri suretiyle katî şartlar konması mahallî ihtiyaçlara aykırı düşebileceği düşünülerek fıkra, merciine takdir hakkı verecek şekilde yazılmıştır. Muhtarın vazife ve salâhiyetleri hakkındaki 2 nci maddenin ihatalı bir şekilde yazılmasına itina edilmiştir. Mahalle teşkilâtında asıl vazifenin muhtarlara terettüp edeceği ve ihtiyar heyetinin esas itibariyle muhtar için bir danışma mercii olması daha uygun olacağı mü-lâhazasıyla maddeye ona göre bir şekil verilmiştir.

3 ncü ve 4 ncü maddelerde muhtar ve ihtiyar heyeti seçimi ve bununla ilgili meseleler hakkında daha etraflı hükümler konmuş, muhtar seçiminin belediye reisi tarafından tasdikı esası kabul olunmuştur.

Muhtarların görecekları iş mukabilinde iş sahiplerinden bir para alınması, yapılmak iste-

nen teşkilâtın istilzam ettiği masrafları karşılamak bakımından Encümenimizce de muvafık görülmekle beraber bu paranın doğrudan doğruya muhtara ait olması malî esaslara aykırı olacağından paranın pul mukabilinde bir nevi harç olarak tahsil edilip belediyeye yatırılması ve muhtelif mahallelerden gelecek hasılatın belediyeye müşterek bir hesap halinde birleştirilip bu paradan muhtarlara muayyen bir ücret verilmesi ve ayrıca zarurî masrafların da ödenmesi esası kabul edilerek 5 nci ve 6 ncı maddeler o yolda yazılmıştır.

8 nci maddede mahalle teşkilâtının murakabesi hakkında hüküm konmuştur.

Mahalle bekcilerinin muhtarlara bağlanması bir taraftan mahalle işlerinin iyi bir şekilde tedviri için zarurî ; diğer taraftan bekcilerin bugünkü durumunun ıslahı bakımından faydalı görülerek lâyhaya bu hususta, çarşı ve mahalle bekcileri hakkındaki 29 Nisan 1330 tarihli Muvakkat Kanun hükümlerini kısmen tadil eder mahiyette bir madde ilâve olunmuştur. Mahalle muhtar ve ihtiyar heyeti bulundurulmasına Encümenimizce lüzum görülmeyen küçük kasabalarda bunlara ait işlerin belediyeye görüleceğini tazammun eden bir hüküm konulmuştur. (M. 10).

Nihayet bahis mevzuu teşkilât hakkında Hükümetçe bir nizamnamenin tedvin edileceğine dair olan madde daha etraflı bir şekilde yazılmıştır. Umumî Heyetin tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Maliye En. Reisi	Bu M. M.	Kâtip
İstanbul	Rize	Tokad
A. Bayındır	T. B. Balta	C. Kovalı
Afyon Karahisar	Ankara	Burdur
İ. H. Baltacıoğlu	M. Aksoley	Ş. Engineri
Bursa	Kastamonu	Kayseri
A. M. Erhan	H. Çelen	Ö. Taşcıoğlu
Tekirdağ		
E. Ataç		

Dahiliye Encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Dahiliye Encümeni

Esas No. 1/25

Karar No. 6

10 . I . 1944

Yüksek Reisliğe

Şehir ve kasabalarda mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri teşkili hakkında Dahiliye Vekâletince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyeti kararıyla Yüksek Meclise sunulan kanun lâyihası Encümenimize havale buyurulduğundan lâyiha üzerinde değişiklikler yapılarak, bu değişiklikleri izah eden mazbatamızla birlikte Umumî Heyete arzedilmiş fakat iltiva ettiği esaslar arasında malî hükümler mevcut olduğundan bu kısımlar üzerinde tetkikler yapılmak üzere lâyiha, Maliye Encümenine tevdi kılınmış idi.

Maliye Encümeninin tetkikleri, lâyihanın heyeti umumiyesine teşmil edilmiş ve kendine mahsus kanun hükümlerine tabi bulunan mahalle beğçileri teşkilâtı üzerinde dahi tesirler bırakan hükümler eklenmiş olduğundan Umumî Heyetin tasvibiyle Encümenimize alınan lâyihaların hepsi birlikte tekrar incelendi ve Dahiliye Vekili huzuriyle müzakere olundu.

Teşkili vilâyet ve idarei umumiyei vilâyet hakkındaki 1281 ve 1287 tarihli iki nizamnamenin vazettiği esaslar dairesinde tesis edilmiş olan mahalle muhtarlıkları 30 Nisan 1930 tarihli Belediye Kanununun tedvininden sonra 10 Haziran 1933 tarihli kanun ile lâğvedilmiş ve bu teşkilâta muhtelif kanunlarla tevdi edilmiş bulunan vazife ve salâhiyetlerin hangi makamlara devredileceğinin, yapılacak nizamnamede tesbiti salâhiyeti verilmişti.

On senedenberi tatbik edilmekte bulunan bu nizamname hükümlerinden, belediyelerin teşkilâtını mahallelere kadar teşmil edememesi sebebiyle, beklenen fayda temin olunamamış ve bilâkis hizmetlerin aksadığı görülerek bu boşluğun bir teşkilât ile doldurulması zaruret halini almıştır.

İşte bu ihtiyacın karşılanması ve halk işlerinin kolaylaştırılması için umumî idare ve belediye idaresi prensiplerimizle ahenkli olmak ve bu kanunla verilecek vazifeleri yapmak üzere mahallelerde bir teşekkül meydana getirilmesi kabul edilerek lâyiha aşağıdaki esaslara göre hazırlanmıştır:

1. Eski muhtar ve ihtiyar meclisleri 1281 tarihli teşkili vilâyet nizamnamesiyle kurulmuş ve mahalle bir kariye hükmünde tutulmuştu. Bu suretle her kariyede olduğu gibi her mahallede de Hükümetin icra vasıtası olarak her sınıf ahali için muhtar ve ihtiyar meclisleri derpiş edilmişti. Gerek bu nizamname ve gerek 1287 tarihli idarei umumiyei vilâyet nizamnamesi ile muhtarlıklar umumî ve mahallî idare vazifelerinden bazıları ile tavzif edilmiş ve bu suretle cemaatlerin kendi kendilerini idare etmesi teemmül olunmuştu. Meşrutiyet devrinde 1329 tarihli İdarei Umumiyei Vilâyet Kanunu, idarî taksimat meyanında mahallenin hükmi şahsiyetini tanımamış ve bu kanunun 148 nci maddesi ile 1281 ve 1287 tarihli nizamnameler ahkâmının mef-suh olduğu tasrih edilerek muhtar ve ihtiyar meclislerinin hukuki mevcudiyetlerine nihayet vermiştir. Bununla beraber 27 Mayıs 1334 tarihli bir tahriratı umumiye ile kanunen mülga olan bu heyetlere ait intihabatın mahallin icaplarına göre yapılması vilâyetlere bildirilmiş ve bu teşkilât 2295 sayılı kanunun kabulüne kadar fiilen devam edip gelmiştir.

Teşkilâtı Esasiye Kanununun 89 ncu maddesi idarî taksimatı tasrih ettiği halde mahalleyi ayrı bir idare cüzü olarak tanımamıştır. 1930 tarihli Belediye Kanunu ise mahalleyi şehir ve kasabaların her bakımdan ayrılmaz bir parçası telâkki ederek 8 nci maddesiyle beledî bir cüzü sayılan mahallelerin ihdas ve ilgası ve sair hususları belediye meclislerinin salâhiyetine vermiştir.

Vilâyet İdaresi Kanunu da idarî taksimat meyanında mahalleyi bir idare cüzü olarak telâkki etmemiştir. Esasen bu günkü cemiyet hayatı bakımından da mahalleyi şehir içinde ayrı bir ünite olarak tasavvur etmek mümkün olmadığı gibi âmme hizmetleri hususunda mahalle hizmeti diye bir tefrik dahi mevzu bahis olamaz.

Bu itibarla muhtarlıkların, Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzun kabulünden evvelki şekli ile ve

anayasamızın hiç tanmadığı bir idare cüzü olarak kabulünü ve takdim edilen kanun lâyihası adının «Mahalle muhtarlıkları ve mahalle heyetleri teşkili hakkında kanun lâyihası» şeklinde yazılmasını Encümenimiz muvafık bulmuş ve «1580 sayılı Belediye Kanununa ek kanun lâyihası» adıyla Yüksek Meclise sunmuştur.

2. «Muhtar» ve «İhtiyar heyeti» isimleri de Encümenimizde müzakere mevzuu olmuş ve bu hususta iki fikir ortaya çıkmıştır. Birinci fikir bu tesise bugünkü vazife ve salâhiyetleri ve idare sistemimiz içinde alacağı mevki gözönünde tutularak «Mahalle başkanı» adının verilmesi şeklindedir. Bu teklife esas olarak şu muceb sebepler gösterilmiştir:

a) Bu lâyiha ile kurulması teklif edilen teşkilât ile eski mahalle muhtar ve ihtiyar meclislerinin kuruluş sebepleri ve o zamanki Devlet telâkkisi ve idare fikri arasında esaslı farklar vardır. Eski muhtar ve ihtiyar meclisleri bir cemaat idaresi olduğu halde, kurulacak mahalle teşkilâtı vazife ve salâhiyetleri ve iş görme tarzları bugünkü idarî ve malî prensiplerimize uygun olarak kanuna çizilmiş ve belediye idaresinde halka doğru uzanmış bir teşekküldür.

b) Vazife ve salâhiyetlerinin mahiyeti bakımından da eski teşkilât ile yenisi arasında farklar olacaktır. Bu teşekküle verilecek vazifelerin ekserisi belediye hizmetleri olduğu halde eski muhtar ve ihtiyar meclisleri umumî idare ve bilhassa zabıta işleri ile tavsif edilmişlerdir.

c) Köylerdeki muhtarlarla bir kıyasa gidilerek aynı ismin şehir ve kasabalardaki teşkilâta verilmesi de muvafık olamaz. Zira köy hükmi şahsiyeti haizdir. Köyün müşterek işlerinde muhtar ve ihtiyar meclisleri karar uzvudurlar. Halbuki şehirde belde idaresinin yegâne mümessili belediye meclisidir.

Encümen ekseriyeti ise «İhtiyar meclisi» adı yerine «Mahalle heyeti» tâbirini muvafık bulmuş, fakat «Muhtar» adının şimdiye kadar halk tarafından benimsenmiş olduğu ve muhtelif kanunlarda daima bu şekilde bahsi geçtiği cihetle «Mahalle başkanı» teklifini kabul etmiyerek «Mahalle muhtarı» olarak kalmasını daha uygun bulmuştur.

3. Mahalle muhtar ve mahalle heyetlerinin vazifeleri ikinci maddede ve mahiyetleri itiba-

riyle ayrı ayrı fıkralarda gösterilmiştir. Eski muhtar ve ihtiyar meclislerinin gördüğü vazifeler 2295 sayılı kanunla muhtar ve ihtiyar meclislerinden alınarak 14 . XII . 1943 tarihli nizamname ile muhtelif makamlara verilmişti. Bu nizamnameden sonra çıkan kanunlarla, belediyelere ve zabıtaya tevdi edilenler müstesna, diğer makamlara verilmiş olan işlerin bu makamlara verilmesini icabettiren sebepleri derhal ve toptan kaldıracak zarurî bir esas bulunmadığı gibi bunları ayrı ayrı bu kanunda sayarak tadadî bir usule gitmenin de teknik bakımdan müşkül olacağı ve nizamnameye bırakmanın ise, bu günkü prensiplerimizle telifi mümkün olamayacağı düşünülerek bu vazifelerden bazıların veya hepsinin kurulacak mahalle muhtar ve heyetlerine tevdiî faydalı görüldüğü takdirde kanunlarında tadilat yapılması daha uygun görülmüştür.

Mezkûr nizamnamenin kabulünden sonra çıkan kanunlarla belediyelere ve zabıtaya devredilen vazifelerin mahalle muhtar ve heyetlerine ait olanları ikinci maddenin ikinci fıkrasıyla bu teşkilâta verilmiş ve teferruatı tanzim işi nizamnameye bırakılmıştır. Bu suretle belediyelerin yapmakta müşkülâta uğradığı ve halkın ıstırap çektiği vaziyet önlenmiş olmakta ve zabitanın esas vazifelerinden başka işlerle uğraşması bertaraf edilmiş bulunmaktadır. Başka kanunlarla tadile uğramıyan ve hükümleri baki kalan nizamname hükümlerindeki vazifeler ise aynen muhtar ve mahalle heyetlerine devredilmiştir.

Bundan başka ikinci maddenin üçüncü fıkrasıyla mahalle muhtarları aynı zamanda belediye hizmetleri ile tavsif edilmiş ve bu suretle muhtar belediyeye yardımcı ve halka daha yakın bir hizmet unsuru haline getirilmiştir.

4. Mahalle muhtar ve heyetlerinin ne şekilde vazifeye getirilecekleri meselesi Encümenimize esaslı müzakere mevzuu olmuş ve neticede iki fikir hâsıl olmuştur.

Birinci fikre göre mahalle muhtar ve heyetlerinin belde halkının mümessili bulunan belediye meclisleri tarafından seçilmesi daha uygundur. Zira mahalle muhtar ve heyetlerine verilen vazifelerin ekserisi belediye hizmetleridir. Belde idaresinin en salâhiyetli uzvu olan ve halk tarafından intihap edilen belediye meclisi

bu hizmetleri görmek için muhtar ve mahalle heyetlerini seçme salâhiyetini haizdir. Bundan başka müntehap memuriyetlerin siyasi mahiyette olan vazifelere ve temsil hakkını ve karar verme salâhiyetini haiz makamlara inhisar etmesi de idarenin esaslı prensiplerinden birisidir. Halbuki mahalleye hükmi şahsiyet tanımadığından mahalle muhtar ve heyetlerinin temsil hakkı bulunmaması ve müşterek hizmetler hakkında karar uzvu olmaması ve görecekları hizmetlerin yalnız idarî âmme hizmetleri mahiyetinde telâki edilmesi sebebiyle mahalle halkı tarafından intihaba lüzum ve zaruret olmadığı, ancak halkın itimadına mazhar olabilmesi için bir makamın tâyinine gidilmiyerek belediye meclislerinin o mahalle halkından yine bu kanunda yazılı vasıfları haiz olanlar arasından ayrılmasının kâfi ve daha faydalı olacağı ileri sürülmüştür.

Encümen ekseriyeti bu fikre iştirak etmiş ve halka en yakın bir teşekkülün yine halk tarafından intihabını, kendi kendini idareye alıştırmak bakımından ve halkçılık prensiplerimize daha uygun olacağını mütalâa ederek mahalle muhtar ve mahalle heyetlerinin mahalle halkı tarafından seçilmesini esas itibarıyla kabul etmiş ve seçme ve seçilme hakkındaki umumî hükümleri kanun içine alarak intihabın idare ve murakabesi hususunda belediye meclisleri intihabı hakkındaki hükümleri esas tutmak fakat daha pratik ve daha kolay bir seçme şeklinin teferruatını tesbit üzere nizamnameye hükümler konması derpiş edilmiştir. Tahaddüs etmesi muhtemel kanuni uygunsuzlukları önlemek ve umumî idarenin murakabesini temin etmek için de vali ve kaymakamlara tasdik salâhiyeti tanınmıştır. Ancak bazı mahallerin nüfus durumunun ve arzedeceği istisnai vaziyetlerin icaplarını karşılamak ve hizmetin aksamasına mâni olmak için istisnai hallerle ve ancak valilerin takdiri ile mahalle muhtarlarının belediye meclisleri tarafından seçilebilmesini zaruri görmüştür.

5. — Mahalle muhtar ve heyetlerinin bir taraftan bazı Devlet hizmetleri ile vazifelendirilmesi hasebiyle umumî idare mümessili olan idare âmirleri tarafından teftiş ve murakabeye tabi tutulması, diğer taraftan belediye hizmetleri bakımından da belediye reislerinin murakabesine verilmesi halkın âmme hizmetlerini tedvire

memur olan bu uzuvların muntazam ve devamlı surette ve kanun ve nizamnamelerin emrettiği şekilde çalışmalarını teminat altına almağa mâtuftur. (Madde 10)

Bundan başka muhtar ve mahalle heyetlerinin vazifelerini yaparken Devlet memurları gibi takip usullerine tabi tutulması hizmet bakımından bir teminat olacaktır. (Madde 11)

6. Muhtarların görecekları iş mukabilinde alacakları ücret hususunda, Maliye Encümeninin mütalâası ve teklifi Encümenimizce de muvafık görülmüş ve tanzim edilecek vesikalara harç pulu yapıştırılmak suretiyle iş sahiplerinin verecekları paranın belediyeye yatırılması ve hasılatın belediyeye müşterek bir hesap halinde birleştirilip belediye tarafından muhtarlara bir ücret verilmesi ve ayrıca, kira, ısıtma, aydınlatma ve odacı gibi zaruri masrafların ödenmesi esası kabul edilerek diğer teferruatın nizamnamede gösterilmesi için 12 nci maddeye hükümler konmuştur.

7. Mahalle bekçilerinin muhtarların emrine verilmesi hakkında Maliye Encümeninin teklif ettiği lâyhada koyduğu hüküm üzerinde dahi Encümenimiz ehemmiyetle durmuştur. Mahalle muhtarlarının bu kanunda yazılı vazifeleri yaparken bekçilerin yardımından istifadesi tabii olmakla beraber 29 nisan 1330 tarihli kanunla zabıta mânia adliye vazifelerinde zabıtaya yardımcı olarak kabul edilen ve bu vazifeleri yaparken zabitanın hak ve salâhiyetleriyle teçhiz edilen mahalle bekçilerinin umumî idare emrinden alınıp mahallî bir uzuv olan mahalle muhtarlığının emrine verilmesi bilhassa bu zamanda idare için müşkülâtı mucip olacağı hakkında Dahiliye Vekilinin mütalâasına Encümenimiz de iştirak etmiş ve esasen bu teşkilâtın ıslahı meselesinin bu kanun mevzuu içinde yer almasının maksada uygun olamayacağı ve zamanında bu teşkilâtın ıslahı eihetine gidilmesi için ayrı bir kanun lâyhası teklifi hususunda Hükümetten temennide bulunulması daha uygun görülerek 14 ncü madde bu fikre göre hazırlanmıştır.

8. Bu kanuna göre hazırlanacak nizamnamenin ihtiva etmesi lâzımgelen esaslar hakkında Maliye Encümeninin teklifi Encümenimizce de muvafık görülerek 15 nci madde buna göre yazılmıştır.

9. Kanunun ve tanzim edilecek nizamname- nin mer'iyete girmesi için zaruri olan müdde- tin, teşkilâtın derhal faaliyete geçmesini gecik- tireceğini ve halbuki bugün bazı hizmetlerin bu teşkilâtsizlik yüzünden aksadığını nazarı itiba- re alan Hükümet bu hizmetlerin derhal ifasını temin için hemen tatbikata geçilmesini sağlaya- cak bir muvakkat madde teklif etmiş ve Encü- menimizce de kabul edilerek muvakkat madde ile 16 ncı madde bu mütalâaya dayanılarak ya- zılmıştır.

Umumî Heyetin tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe takdim kılınır.

Dahiliye En. Reisi	R. Vekili	Bu M. M.
Tekirdağ	Çoruh	Bolu
C. Uybadın	A. Tüzün	H. Ş. Adal
Kâtip		
Seyhan	Mardin	Bursa
C. Oral	E. Ergin	F. Güvençdiren
Çanakale	Erzincan	Erzurum
H. Ergeneli	Ş. Sökmensüer	N. Elgün
Giresun	Gümüşane	
N. Osten	Lâyiha'nın başlığında ve 2, 3, 4, 8, 9, 12 ve 14 ncü maddelerine müt- rizim.	
	R. Güreli	
Kars	Kayseri	
E. Özoguz	A. H. Kalaç	
Maras	Trabzon	
R. Kaplan	S. Abanozoğlu	

1. Üçüncü maddede, mahalle muhtar ve ihtiyar heyetlerini intihap hakkı, mahalle halkına ve vâkı olan intihabı tasdik salâhi- yeti, idare âmirlerine verildiği halde; seki- zinci maddede bu intihap hakkı mahalle hal- kından alınıp belediye meclislerine ve beledi- ye encümenlerine verilmektedir.

9 ncü maddede ise muhtarı intihap hak- kı mahalle halkına verildiği gibi idare âmirle- ri de karıştırılmıyarak belediye reislerine tâ- yin salâhiyeti verilmektedir. Bu hal, muhtar- lık teşkili hususunda sabit bir prensip kabul edilemediğini göstermektedir. Herhangi şekil ve surette olursa olsun muhtarların ve ma- halle heyetlerinin mahalleleri halkı tarafın- dan intihap edilmesi, istifa ve saire gibi hu-

suslarda yerine yenisi intihap edilinceye ka- dar heyet âzasından birinin muhtar vekâle- tine tâyini salâhiyetinin ancak idare âmirleri- ne verilmesi reyindeyiz.

2. 12 ncı maddede muhtarlara belediye sandığından aylık ücret verilmesi kabul edil- miştir. Muhtarlar bu suretle, hâlen mevcut olan ve muhtarlık vazifesini ifa edebilmek otoritesine malik olmadıklarından lâğvedil- meleri kararlaştırılmış olan mahalle mümes- silleri, belediye müstahdemleri vaziyetine gel- miş olmaktadır. Mühim âmme hizmetlerinin ifasıyla mükellef olan ve memur sayılan muh- tarların ve heyetlerinin evvelece olduğu gibi halk tarafından müntahap ve doğrudan doğ- ruya idare âmirlerine bağlı ve onlara karşı mesul olması reyindeyiz. Eski muhtarlar ve- rilmiş vazifelerin heyeti umumiyesinin bu ka- nundaki muhtarlarla tamamiyle verilmesine taraftarız.

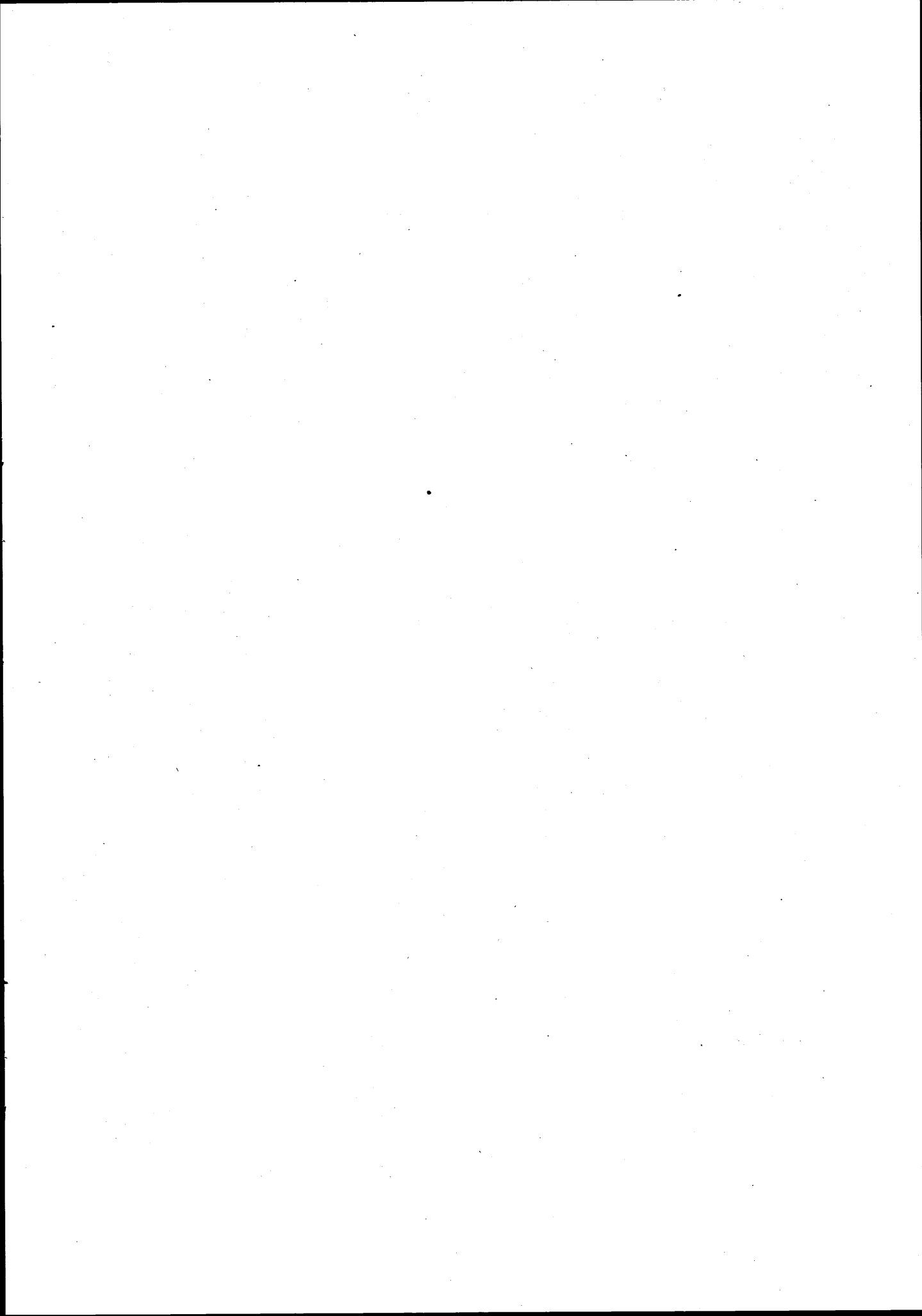
Ankara	Bahkesir	Konya
F. Daldal	S. Uzay	Ş. Ergun
Malatya	Yozgad	Zonguldak
E. Barkan	S. Korkmaz	R. Vardar

Bugün mahallelerde duyulan idarî ihtiyaç ancak enaz bugünkü köy idaresi derecesin- de nüfuz ve salâhiyet sahibi olacak bir idare tarafından karşılanabilir. Hükmi şahsiyeti, ayrı bütçesi ve geliri, bekçisi ve müeyyidesi olmıyan bir idarenin mevkii, bugün kurulu bulunan fahrî mahalle birlikleri durumunu geçemez. Mühürleme parası karşılığı seçile- cek bir muhtarın nüfuzunu mahalle birlik re- isinin nüfuzunun üstünde mülâhaza etmeğe hiç bir sebep yoktur.

Vazife ve salâhiyetlerini gelenekten ve gö- renekten alan ve mahalle emniyet ve âşayiş iş- lerinden de mesul olup mahalle bekçilerine âmir bulunan ve mahallenin sosyal yardım iş- lerinde, diğer her türlü dertlerinde halka bir melec olan ve şehir ve kasabalarda demokrasi prensiplerini açık teşelli ettiren dünün muh- tar ve ihtiyar heyetleri mahallelinin bugün beklemekte olduğu idaredir. Bu lâyiha ise bunu sağlamaktan uzaktır.

Tokad

A. G. Pekel

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Şehir ve kasabalarda mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri teşkili hakkında kanun lâiyhası

MADDE 1. — Şehir ve kasabalarda her mahalle için muhtar ve ihtiyar heyetleri seçilir.

MADDE 2. — Muhtarlar iş sahiplerinden muayyen bir ücret alırlar. Bu ücretin miktarı vilâyet ve kaza idare heyetleri tarafından tanzim ve valilerce tasdik edilecek tarife ile tesbit olunur. Valiler lüzum gördükleri takdirde mahallî belediye encümenlerinin mütalâasını da alırlar. Muhtarların vazife gördüğü yerin kirası, aydınlatılıp ısıtılması ve kırtasiye gibi masrafları bu tarifenin tanziminde gözönünde bulundurulur.

Bütün bu masraflar muhtarlara aittir.

MADDE 3. — Muhtar ve ihtiyar heyetleri gördükleri vazifeden dolayı Devlet memurları gibi takibata tabidirler.

MALİYE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri hakkında kanun lâiyhası

MADDE 1. — Şehirlerde ve binden fazla nüfuslu kasabalarda her mahallenin bir muhtarı ve muhtarın reisliği altında ayrıca dört âzalı bir ihtiyar heyeti bulunur.

Bu gibi yerlerde mahallelerin ayrı bir muhtar ve ihtiyar heyeti bulunmasını gerektirmeyecek kadar az veya bir muhtarın yetişemeyeceği kadar çok nüfuslu olmamaları şarttır. Mevcut mahalleler arasında bu şarta uygun olmayanlar varsa 1580 sayılı Belediye Kanununun 8 nci maddesi dairesinde gereği yapılır.

MADDE 2. — Mahalle muhtarları Devletin, hususi idare ve belediyelerin mahalleye ve mahallede oturanlara müteallik işlerinde alâkalı mercilere ve mahalle halkına gereken hizmetleri yapmak, malûmat vermek, evrak tanzim veya tasdik eylemek ve kanun, kararname, nizamname ve talimatnameler gereğince kendilerine verilen işleri yapmak vazife ve salâhiyetini haizdirler.

Mahalle muhtar ve ihtiyar heyetlerinin lâğvına dair olan 2295 sayılı kanundan önce konulup meriyeti devam etmekte bulunan hükümler mucibince mahalle muhtar ve ihtiyar heyetlerine verilmiş olan vazife ve salâhiyetler ile mahalle muhtar ve ihtiyar heyetlerinin lâğvından sonra konulmuş olan muhtelif hükümlerle başka mercilere verilip mahiyetleri icabı mahalle muhtarlarına ait olması gereken veya daha uygun olan vazife ve salâhiyetler mahalle muhtarları tarafından görülür ve kullanılır. İhtiyar heyeti, muhtarın danışacağı işlerde fikrini söyler.

MADDE 3. — Muhtar ve ihtiyar heyeti âzaları ve ihtiyar heyeti için ayrıca dört âza, enaz üç senedenberi mahallede oturan ve belediye meclisi âzalığı vasıf ve şartlarını haiz bulunanlar arasından belediye seçiminde rey sahibi, mahalle halkı tarafından dört senelik bir devre için seçilir. Seçime belediye nezaret eder.

Muhtarın seçimi, belediye reisinin tasdikıyla

DAHİLİYE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

1580 sayılı Belediye Kanununa ek kanun
lâyihası

MADDE 1. — Şehir ve kasabalarda kurulu bulunan ve Belediye Kanununun sekizinci maddesine göre kurulacak olan mahallelerde bir muhtar ve muhtarın başkanlığında bir mahalle heyeti bulunur.

Yapılacak işler bakımından bir kaç mahallenin bir muhtar ve mahalle heyetine bağlanması veya bir mahallede birden fazla muhtar ve mahalle heyeti bulunması belediye meclisinin kararına ve o mahallin en büyük mülkiye memurunun tasdikına bağlıdır.

Mahalle muhtarlığı teşkilâtı kurulamayacak kadar az nüfuslu beldelerde muhtar ve mahalle heyetlerine ait vazifeler belediyeler tarafından görülür.

MADDE 2. — Muhtar ve mahalle heyetleri aşağıdaki işleri görürler:

1. 2295 sayılı kanunla muhtar ve mahalle heyetlerinden alınmış ve 14 . XII . 1943 tarihli nizamnameyi mütaakıp çıkan diğer kanunlarla başka makamlara verilmemiş olan işler;

2. 2295 sayılı Kanunun neşrinden sonra çıkan diğer kanun ve nizamnamelerle belediyelere ve zabıtaya bırakılmış olan işlerden mahiyetleri icabı muhtar ve mahalle heyetlerine ait olan ve tanzim edilecek nizamnamede nevileri ve tatbik şekilleri gösterilecek işler;

3. Mahalle sakinlerinin müşterek ihtiyaçlarıyla ilgili olup, belediye meclisinin, toplu bulunmadığı zaman belediye encümeninin kararı ve mahallin en büyük mülkiye memurunun tasdikı ile mahalle muhtar ve mahalle heyetlerine verilecek işler;

4. Mahalle muhtar ve heyetleri, mahalle sakinlerinin müşterek ihtiyaçlarına müteallik dileklerini belediye meclislerince tevdi edilmek üzere belediye reislerine bildirebilirler.

MADDE 3. — Mahallede bir muhtar ile dört kişilik bir mahalle heyeti ve bu heyetin dört yedek âzası bulunur. Mahalle heyetinin asli ve yedek âzaları ve muhtar ayrı ayrı seçilirler.

Muhtar ve mahalle heyeti. âzalarını seçmek için Belediye Kanununun 23 ncü ve seçilmek için 24 ncü maddelerinde yazılı vasıfları haiz olmak ve mahallede ikamet etmek lâzımdır.

Hü.

Mal. E.

MADDE 4. — Muhtar ve ihtiyar heyetlerinin seçimi, vazifeleri, âza ve yedek âza adedi bir nizamname ile tâyin olunur.

katilesir. Belediye reisinin ret kararı aleyhine muhtar seçilen zat mahallî idare âmirine müracaatla itiraz edebilir. İdare âmirinin kararı katidir. Muhtarın seçimi tasdik edilmediği veya muhtarlık inhilâl edip de seçim devresinin bitmesine bir seneden fazla bir zaman bulunduğu takdirde kalan müddet için bir diğeri seçilir.

Sair hallerde belediye reisi ihtiyar heyeti âzasından birini muhtar vekili tâyin eder.

MADDE 4. — Muhtarların gördükleri iş mukabilinde iş sahiplerinden harç alınır. Harç veremeyecek kadar fakir olanlardan harç almaz.

Ne gibi işlerden ne miktar harç alacağı her malî sene için mahallî belediye meclisince tanzim ve idare âmiri tarafından tasdik olunacak tarifelerle tesbit edilir.

Harç, evrak üzerine harç pulu yapıştırılmak suretiyle muhtarlar tarafından tahsil edilerek belediyeye yatırılır. Belediyece bütün mahallelerin harç hasılatı birleştirilerek muhtar ücretlerine ve muhtarlık masraflarına harcanmak üzere emanet olarak saklanır. Bir malî sene içinde harcanmayan miktar ertesi seneye devrolunur.

Harç pulları Maliye Vekilligince bastırılarak belediyelere parasız tevzi edilir.

MADDE 5. — Muhtarlara, işlerinin derecesine göre belediyelerce harç hasılatından aylık ücret verilir. Ücret miktarı, mahallî belediye meclisince tesbit ve idare âmirince tasdik olunur.

Kira, ısıtma ve aydınlatma parası gibi zaruri masraflar da harç hasılatından ayrıca ödenir.

MADDE 6. — Muhtar ve ihtiyar heyetleri mahallî idare âmiri ile belediye reisinin veya memur edecekleri zatın yakın murakabesine tabidirler.

Yapılan ihtar rağmen muhtar vazifesini yapmaz veya salâhiyetini kötü kullanırsa belediye reisi veya onun mütalâası alınmak suretiyle mahallî idare âmiri tarafından vazifesine son verilir.

MADDE 7. — Muhtarın ve ihtiyar heyeti âzalarının vazifelerinden ileri gelen veya vazife

Da. E.

MADDE 4. — Belediye kanununun 25, 26 ve 30 ncu maddeleri hükmü muhtar ve mahalle heyeti âzaları hakkında tatbik olunur. Ancak âzalık sıfatının herhangi suretle sona ermesi, seçimi tasdik makamının kabulü ile tamam olur.

MADDE 5. — Ana, baba, büyük ana, büyük baba, evlât, kardeş, karı, koca, ve bu derecedeki sıhri hısımlar mahalle heyetinde birleşmezler.

MADDE 6. — Muhtar ve mahalle heyeti asli ve yedek âzaları dört yıl için seçilirler. Seçim belediye meclislerinin mütat intihap yılı içindeki birinci kânun ayında bitmiş olmak lâzımdır.

Seçimin idare ve murakabesi belediye meclisi seçimindeki hükümler esas olmak üzere nizamnamede tesbit olunur.

MADDE 7. — Muhtar ile mahalle heyeti asli ve yedek âzalarının seçimi, vilâyet merkezi

Hü.

Mal. E.

yaparken vâkı olan suçlarından dolayı haklarında Devlet memurlarının tabi oldukları muhakeme usulü caridir.

MADDE 8. — Mahalle bekçileri, zabıta ile münasebetleri ve zabıtaya müteallik hakları, vazife ve salâhiyetleri baki kalmak üzere mahallenin muhtarına tabidirler.

Mahalle bekçileri ait olduğu mahalle ihtiyar heyetinin kararı ve muhtarın teklifi üzerine ve mahallî zabıta âmirinin mütalâası alınmak suretiyle belediye reisi tarafından tâyin edilir ve aynı şekilde vazifesine son verilir.

MADDE 9. — Mahalle muhtar ve ihtiyar heyeti bulunmayan yerlerde veya bulunmadığı zamanlarda muhtara ait işler belediye reisi veya memur edeceği zat tarafından, ihtiyar heyetine ait işler belediye encümeni tarafından görülür.

MADDE 10. — Mahalle muhtar ve ihtiyar heyetlerinin seçimi, çalışma ve iş görme tarzı, murakabeleri, ikinci maddede zikrolunan, vazife ve salâhiyetlerinin teferruatı, harçların alınması korunması, muhasebesi ve sarf tarzı, muhtarların muhtelif mercilerle münasebetleri, mahalle bekçileri, onuncu madde hükmünün tatbiki şekli ve bu kanunun tatbikiyle ilgili sair hususlar hakkında nizamname ile gerekli ve etraflı hükümler konulur.

Da. E.

ile vilâyet merkezine bağlı yerler belediyelerinde valinin ve kaza dahilindeki belediyelerde kaymakamın tasdikiyle ketileşir.

Seçimi tasdik edilmeyen muhtarın yerine bir diğeri seçilir. Seçimi tasdik edilmeyen âzaların yerine kendilerinden sonra rey kazanmış olanlar getirilir.

MADDE 8. — Vilâyet hududu dahilinde valiler tarafından lüzum görülen mahallelerde muhtar ve mahalle heyeti âzaları, bu kanunda yazılı vasıfları haiz mahalle sakinleri, mahallede bu yasıfta kimse bulunmadığı takdirde belde sakinleri arasından doğrudan doğruya belediye meclislerince seçilirler.

Bu seçim dahi yedinci madde mucibince yapılacak tasdik ile katileşir.

MADDE 9. — Muhtarlık herhangi bir şekilde inhilâl ettiği takdirde, yenisi seçilinceye kadar, belediye reisi mahalle heyetinden birini muhtar vekâletine tâyin eder.

MADDE 10. — Muhtar ve mahalle heyetleri idare âmirlerinin teftiş ve murakabesine tabidirler. Belediye vazifelerinden dolayı belediye reisleri de aynı salâhiyeti haizdir. Muhtar ve mahalle heyeti âzaları vazifelerini yapmadıkları takdirde, teftiş ve murakabe âmirleri kendilerine yazılı ihtarda bulunur ve vazifelerini yapmamakta devamları hâlinde seçimi tasdik makamı olan mülkiye âmiri tarafından vazifelerine son verilir. Bu gibi hallerde belediye reisleri, belediye vazifelerinden dolayı muhtarların vazifelerine son verilmesini mahallin en büyük mülkiye memuruna teklif edebilirler.

MADDE 11. — Muhtar ve mahalle heyeti âzaları vazifelerinden ileri gelen veya vazifelerini yaparken vâkı olan suçlarından dolayı Devlet memurları gibi takibata tabidirler.

MADDE 12. — Muhtar ve mahalle heyetleri tarafından tanzim edilecek her türlü vesikalara harç pulu yapıştırılır. Bu pulların bedeli, iş sahipleri tarafından verilir ve belediye bütçesine irat kaydolunur. Muhtar aylık ücretleriyle muhtarlık işlerinin tedviri için lüzumlu kira, ısıtma,

Hâ.

Mal. E.

MADDE 5. — 2295 sayılı Kanun ile buna müstenit 1 Kânunuevvel 1933 tarihli Nizamname hükümleri ve bu kanuna aykırı hükümler kaldırılmıştır.

MADDE 11. — 2295 sayılı kanunla buna müstenit 1 Kânunuevvel 1933 tarihli nizamname hükümleri ve bu kanuna aykırı hükümler kaldırılmıştır.

Da. E.

aydınlatma gibi masraflar belediye bütçesinden ödenir.

Harç pulları Maliye Vekilligince bastırılarak belediyelere parasız tevzi edilir.

Tanzim edilecek vesikaların harç tarifelerinde âzami hadler nizamnameye bağlı listede tesbit olunur.

Fakirlikleri idare âmirlerince tasdik edilenlerden harç alınmaz.

MADDE 13. — Muhtar ve mahalle heyetlerinin seçim usulleri, çalışma ve iş görme tarzları, murakabe şekilleri, vazife ve salâhiyetlerinin teferruatı, harçların alınması ve korunması ve muhasebesi ve sarf tarzı, muhtarların muhtelif mercilerle münasebetleri, muhtarlara verilecek ücret miktarının tesbiti usulleri ve bu kanunun tatbiki için lüzumlu diğer hususlar nizamnamede gösterilir.

MADDE 14. — Bu kanunda yazılı vazifelerin ifası esnasında muhtarlara mahalle bekçileri yardımıyla mükelleftirler.

MADDE 15. — 2295 sayılı kanun hükümleri ve Memurin Kanununun 47 nci maddesine 960 numaralı kanunla eklenen fıkra hükmü mülğadır.

MUVAKKAT MADDE — Bu kanunun neşrini mütaakıp ilk yapılacak muhtar ve mahalle heyetleri intihabı için üçüncü maddede yazılı vasıf ve şartları haiz olan seçmenler, mahallin en büyük memuru tarafından tâyin olunacak gün ve mahalde toplanmak üzere, münasip vasıtalarla dâvet olunurlar. Tâyin ve ilân olunan vakitte toplantı yerine gelmeyenler seçim haklarını kaybederler. Seçim hakkını haiz olanlar evvelâ kendi aralarından işari rey ile seçim işine nezaret etmek, rey vereceklerin üçüncü maddede yazılı evsafı haiz olup olmadıklarını, belediyece hazırlanmış deftere nazaran kontrol eylemek, ve toplantı yerinde reyleri tasnif ve neticeyi gösterir bir mazbata tanzim ile en büyük mülkiye memuruna vermek üzere üç kişiden beş kişiye kadar bir seçim heyeti intihap ederler.

Bundan sonra seçmenler üçüncü, dördüncü, beşinci maddelerde yazılı seçilme vasıf ve şartlarını haiz bulunanlardan muhtar ve mahalle

Hü.

Mal. E.

MADDE 6. — Bu kanun neşri tarihinden üç ay sonra yürürlüğe girer.

MADDE 12. — Bu kanun neşri tarihinden dört ay sonra yürürlüğe girer.

MADDE 7. — Bu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

MADDE 13. — Bu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

16 . III . 1943

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
Ş. Saracoğlu	A. R. Türel	A. R. Artunkal
Da. V.	Ha. V.	Mal. V.
R. Peker	N. Menemencioglu	F. Agral
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
Yücel	S. Day	F. Sirmen
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
Dr. H. Alataş	S. H. Ürgüblü	Ş. R. Hatipoğlu
Mü. V.		Ti. V.
A. F. Cebesoy		C. S. Siren

Da. E.

heyeti asli ve yedek âzalarını, belediye tarafından kendilerine verilecek mühürlü pusulaları doldurmak suretiyle, seçerler. Çoğunluk kazananlara mahalle muhtarlığına ve mahalle heyeti asli ve yedek âzalığına seçildikleri, yedinci maddede mucibince tasdika salâhiyetli mülkiye âmiri tarafından tebliğ olunur. Bu suretle seçilen muhtar ve mahalle heyetlerinin intihap müddetleri altıncı maddeye göre seçilecek muhtar ve mahalle heyetlerinin vazifeye başlamalarına kadar devam eder.

MADDE 16. — Bu kanunun muvakkat maddesi, neşri tarihinden itibaren ve diğer maddeleri neşri tarihinden otuz gün sonra mer'idir.

MADDE 17. — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

